

Ruzsonyi Péter

Reflexiók „Az oktatás helyzete a bv. intézetekben...” című cikkhez

Maurer Péter tanulmányát kriminálpedagógiai szakemberként és az Európai Börtönnevelési Társaság (EPEA – European Prison Education Association) Magyarországi Szekciójának vezetőjeként egyaránt nagy örömmel olvastam. A szerző több mint egy évtizede foglalkozik a neveléstudománnyal, aktív résztvevője és esetenként előadója a büntetés-végrehajtással foglalkozó konferenciáknak és rendezvényeknek, ismereteit és álláspontját pedig a katedráról osztja meg tanítványaival.

A tanulmány – számomra – egyik legjelentősebb megállapításával indítja Maurer Péter a büntetés-végrehajtás területén végzett oktató- és nevelőmunka elemzésével kapcsolatos gondolatsorát: „Az eredményesség legfontosabb kulcseleme maga az ember: az elítélt, a tanár, a nevelő, a fegyőr.” Látásmódja komplex, nem zárja az érintetteket átjárhatatlan falanxokba. A cél egyértelműsítése („visszavezetni a társadalomba az elítélteket úgy, hogy ne váljanak visszaesővé”) után dicséretes alaposággal elemzi a jelenlegi helyzetet, és igyekszik megoldási javaslatokkal szolgálni.

Jelen cikkemben nem a dolgozat részletes elemzését tűztem ki célul. A szerző egyik megállapítását kívánom részletesebben exponálni, miszerint: „A büntetés-végrehajtási intézetekben felnőtt korú elítélteket oktató tanárok többsége a felnőttképzés sajátosságaival, módszertani kérdéseivel csak a gyakorlatban szembesül, a tanárok a felnőttoktatói professzió műveléséhez szükséges ismereteket és kompetenciákat tapasztalati tanulás útján, autodidakta módon szerzik meg. Többen közülük semmilyen szakvizsgával sem rendelkeznek.” Maurer Péter megállapításai a hazai viszonyokat tükrözik, de igazak az európai gyakorlatra is.

Kontinensünkön jelenleg a tanárok börtöntanárokként történő alkalmazásának több típusa működik párhuzamosan:

- önellátó modell (a tanárok a büntetés-végrehajtás állományába tartoznak);
- import modell (külsős iskolák oktatói párhuzamosan tanítanak a börtönben és a kinti társadalomban is);
- szerződéses modell (külsős tanárok kizárólag a börtönben tanítanak);
- vegyes modell (egy-egy intézet saját iskolát üzemeltetnek saját tanári karral, ezzel párhuzamosan más helyeken a külső iskolák oktatóit veszik igénybe).¹

¹ Giordmaina, J. - Raundrup, K. - Ruzsonyi, P. : Initial and in-service teacher training. Elhangzott a „Pathways to Inclusion - Strengthening European Cooperation in Prison Education and Training” című konferencián, Budapest, 2010. február 22-25.

Valamennyi típusnak vannak előnyei és hátrányai, az alkalmazott modell kiválasztásánál elsősorban az adott ország büntetőpolitikai irányultsága, aktuális gazdasági lehetőségei, valamint büntetés-végrehajtási rendszerének hagyományai játszanak szerepet.

Általánosságban megállapítható európai szinten is, hogy „a börtönökben tanító tanárok és az ott dolgozó nevelők a legkülönbözőbb területekről és eltérő képzettségi háttérrel érkeznek. Közös jellemzőjük, hogy legtöbbjük nem rendelkezik semmiféle speciális – a fogvatartottakkal történő foglalkozásra felkészítő – tréninggel.”²

Az Európai Börtönnevelési Társaság évek óta igyekszik megoldási lehetőségeket felkínálni a problémára. A legátfogóbb kísérlet egy 2005 és 2007 között lezajlott Grundtvig-projekt volt (Developing Training Programmes for Qualified Teachers to Teach In Prisons, 113991-CP-1-2004-1-MT-GRUNDTVIG-G11),³ amelynek végeredményeként elkészült egy mesterképzési forma teljesen kidolgozott tematikája és tananyaga. Az EPEA Máltai Csoportja pedig évek óta szervez nemzetközi tréning kurzusokat börtönben dolgozó nevelőknek és tanároknak.⁴ (Eddig két hazai szakember vett részt a kurzuson, és jelenleg újabb két fő pályázta meg a részvételt.)

Teljes egészében egyetérték a szerző azon megállapításával is, hogy „ahhoz, hogy a tanári, oktatói hivatás professzionalizálódása ebben a szerepben is megvalósuljon, szükséges, hogy a szakemberek olyan továbbképzéseken vegyenek részt, ahol a szociális képességek fejlesztését és a tanulók tanulását segítő módszereket ismerhetik meg, és sajátíthatják el.” Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a börtöntanárokkal szembeni elvárások közül a szociális segítői elkötelezettség a felnőttoktatás más területén dolgozókhöz képest hatványozottabban jelentkezik, hiszen ma már a börtönben oktató tanárok feladata lényegesen több mint a tananyag „egyszerű” átadása. A kriminálpedagógiai munka holisztikus jellegénél fogva a fogvatartottra nem csupán diákként kell tekintenie a tanárnak, hanem sokkal inkább olyan individuumként, akinek a magatartását és tevékenységét is alakítania, formálnia kell.

Szükségünk van a civil világ, elsősorban a főiskolai és egyetemi hallgatók – és felkészült oktatóik – érdeklődésére, közreműködésére és kezdeményező-készségére. A büntetés-végrehajtási szervezet számára is nélkülözhetetlen, hogy felismerjék/felismerjük és tudatosítsuk „a pedagógiai munkában rejlő felelősséget és lehetőséget”.

Maurer Péter tanulmányát őszintén ajánlom valamennyi érdeklődő szakembernek akkor is, ha a szerző egyes megállapításai vitathatóak. Két helyütt is „pedagógiai patológiás esetek” kialakulásáról ír, ami – véleményem szerint – nem

² I. m.

³ www.ttip.info

⁴ ec.europa.eu/education/grundtvig/doc/conf11/wa6/ttip.pdf

szerencsés, hiszen az alkalmazott terminus technicus akaratlanul is betegségre utal, így a megközelítés túlzottan medikálissá válik. A korai lemorzsolódással kapcsolatosan deklarálja, hogy: „Az alapfokú oktatást be nem fejezettekkel rövid idő alatt jó eséllyel találkozhatunk a zárt rendszerben.” Ez az általánosítás olyan címkézés (labeling), amely éppen a túlzott leegyszerűsítés miatt hat a törekvéseink ellen. Más kijelentései plasztikusan tükrözik „civilségét” („Az elítéltekkel folytatott beszélgetés során kitűnt, hogy a fogvatartottakat viszonylag gyakran költöztetik egyik zárkából a másikba. Ez egyrészt a klasszifikáció kialakulatlan-ságára utal...”). A szerző megállapítása az ok-okozati összefüggésre hibás – hiszen az esetek meghatározó részében biztonsági, illetve munkáltatási szempontok állnak a háttérben –, de anyagának éppen ez a „szellemi frissessége” a legnagyobb erőssége. Pedagógiával foglalkozó szakemberként (önmagát a „neveléstudomány területével foglalkozó civil”-ként aposztrofálja) saját tudományterülete határozza meg a zsinórmértéket, gondolkodása mentes a szervezeti/hivatali korlátok esetenként gúzsba kötő tényvilágától, ugyanakkor lendülete és jobbító szándéka megkérdőjelezhetetlen.

Az anyag elemző feldolgozása, a szakma és a tudomány érdekeinek és szükségleteinek közelítése valamennyiünk érdekeit szolgálja. A börtönnevelési munka hazai tradíciói és hagyományai arra köteleznek bennünket, hogy – a lehető legszélesebb bázison – igyekezzünk megújítani szakmai munkánkat. Bátorítom a tisztelt olvasót arra, hogy foglalja írásba gondolatait az „Az oktatás helyzete a bv. intézetekben...” c. cikk és netán a fenti reflexiók ismeretében, a szerzőt, Maurer Pétert pedig arra, hogy kapcsolódjon be az EPEA munkájába, és szakmai ismereteivel járuljon hozzá a börtönoktatás és nevelés jelenlegi helyzetének megújításához.